

Політологія

DOI: 10.15421/1720114

УДК: 321.323.076.27

Динаміка політичних трансформацій як сучасний критерій демократизації

Володимир Торяник, ВПНЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

У статті розглянуто динамічні моделі структурування політичних трансформацій, виявлення специфічних рис рівнів політичних трансформацій. Обґрунтовано можливості встановлення об'єктивного зв'язку між політичними та економічними чинниками формулювання порядку денного трансформацій.

Метою даної статті є встановлення методики взаємодії рівнів та тенденцій політичних трансформацій, яка формує своєрідну модель взаємовідносин між інститутами.

Методи дослідження. Використано структурно-функціональний метод для аналізу централізаторських принципів єдиного управління державою та зміни на пошук компромісних моделей управління територіями; метод порівняння застосований для виявлення ключових питань у формуванні моделі трансформаційних відносин між центрами і регіонами у новоутворених державах, зокрема зосередження влади і реального контролю над ресурсами; метод ретроспективної реконструкції для аналізу поглядів на взаємодію рівнів трансформацій у сучасних соціально-гуманітарних дисциплінах.

Результати. Дано оцінку взаємодії рівнів трансформацій в сучасному демократичному суспільстві та впливу різноманіття політичних інститутів, які мають можливості вільно формувати порядок денний та вимоги до політичної трансформації. Доведено, що приклад політичних процесів сучасної України засвідчує можливість формування сучасних політичних сил та громадсько-політичних проєктів. Акцентовано увагу на реалізації представництва владних груп, як принципу загальнодержавної політики, які можуть вступати у конфлікт з завданнями політичних трансформацій. Розкрито механізми динамізації політичних трансформацій, які становлять основу взаємодії центральних та регіональних рівнів трансформаційних процесів. Відзначено специфіку взаємодії тенденцій економічних і політичних трансформацій у побудові стабільних та конструктивно орієнтованих відносин між державною владою та підприємцями. Запропоновано обґрунтування патрунування реформаторськими владними командами бізнесу на певних територіях з метою забезпечення ресурсної та електоральної підтримки, як одного з базових процесів інституалізації сучасних політичних трансформацій.

Ключові слова: політичні трансформації, інституційна динаміка, транзитологія, демократичний перехід, політичні зміни, демократизація, бізнес-еліти, реформи

Dynamics of political transformations as a modern criterion of democratization

Volodymyr Toryanyk, Dnipro Humanities University

The article considers dynamic models of structuring political transformations, identifying specific features of structuring specific political transformations. The interrelation of possibilities of objective establishment of communication between political and economic factors of formulation of the agenda of transformations is substantiated.

The purpose of this article is to establish a methodology for the interaction of levels and trends of political transformation, which forms a kind of model of relations between institutions.

Research methods. The structural-functional method is used for the analysis of centralizing principles of unified state management and changes in search of compromise models of territorial management; the method of comparison is used to identify key issues in the formation of a model of transformational relations between centers and regions in the newly formed states, in particular the concentration of power and real control over resources; method of retrospective reconstruction for the analysis of views on the interaction of levels of transformations in modern socio-humanitarian disciplines.

Results. An assessment of the interaction of levels of transformation in a modern democratic society and the impact of the diversity of political institutions, which have the ability to freely shape the agenda and requirements for political transformation. It is proved that the example of political processes of modern Ukraine testifies to the possibility of formation of modern political forces and social and political projects. Emphasis is placed on the implementation of the representation of power groups as a principle of national policy, which may conflict with the tasks of political transformation. The mechanisms of dynamization of political transformations, which form the basis of interactions of the central and regional levels of transformation processes, are revealed. The specifics of interaction of tendencies of economic and political transformations in construction of stable and constructively oriented relations between the state power and businessmen are noted. The substantiation of patronage by business reformist power teams in certain territories in order to provide resource and electoral support as one of the basic processes of institutionalization of modern political transformations is offered.

Keywords: *political transformations, institutional dynamics, transitology, democratic transition, political changes, democratization, business elites, reforms*

Динамика политических трансформаций как современный критерий демократизации

Владимир Торяник, ВЧУЗ «Днепровский гуманитарный университет»

В статье рассмотрены динамические модели структурирования политических трансформаций, выявление черт структурирования уровней политических трансформаций. Обоснованно взаимосвязь возможностей объективного установления связи между политическими и экономическими факторами формулировка повестки дня трансформаций.

Целью данной статьи является установление методики взаимодействия уровней и тенденций политических трансформаций, которая формирует своеобразную модель взаимоотношений между институтами.

Методы исследования. Использованы структурно-функциональный метод для анализа централизаторских принципов единого управления государством и изменения на поиск компромиссных моделей управления территориями; метод сравнения применен для выявления ключевых вопросов в формировании модели трансформационных отношений между центрами и регионами во вновь государствах, в частности сосредоточение власти и реального контроля над ресурсами; метод ретроспективной реконструкции для анализа взглядов на взаимодействие уровней трансформаций в современных социально-гуманитарных дисциплинах.

Результаты. Дана оценка взаимодействия уровней трансформаций в современном демократическом обществе и влияния многообразия политических институтов, которые имеют возможности свободно формировать повестку дня и требования к политической трансформации. Доказано, что пример политических процессов современной Украины свидетельствует возможность формирования современных политических сил и общественно-политических проектов. Акцентируется внимание на реализации представительства властных групп, как принципа общегосударственной политики, которые могут вступать в конфликт с задачами политических трансформаций. Раскрыты механизмы динамизации политических трансформаций, которые составляют основу взаимодействий центральных и региональных уровней трансформационных процессов. Отмечено специфику взаимодействия тенденций экономических и политических трансформаций в построении стабильных и конструктивно ориентированных отношений между государственной властью и предпринимателями. Предложено обоснование патронирования реформаторскими властными командами бизнеса на определенных территориях с целью обеспечения ресурсной и электоральной поддержки, как одного из базовых процессов институализации современных политических трансформаций.

Ключевые слова: *политические трансформации, институциональная динамика, транзитология, демократический переход, политические изменения, демократизация, бизнес-элиты, реформы*

Постановка проблеми

Структура політичних трансформацій виступає одним з найбільш давніх тематичних підрозділів транзитології. Водночас сучасний політологічний науковий пошук спрямований на пошук динамічних моделей структурування політичних трансформацій, а з іншого боку – на виявлення не загальних, а специфічних рис структурування конкретних політичних трансформацій. Якщо у XX столітті об'єктивному розгляду питанню структури політичних трансформацій заважали питання макротеорії, то в сучасних умовах складність вивчення політичних трансформацій зростає внаслідок динамічного розвитку глобалізаційних політичних процесів. Вони зумовлюють строкатість політичного розвитку, зменшують можливість об'єктивного встановлення зв'язку між політичними та економічними чинниками формулювання порядку денного трансформацій.

Важливою площиною дослідження структури політичних трансформацій слід вважати рівень та наслідки. Цей вимір зумовлює явище управлінської культури та способів прийняття рішень, а також вплив неpolітичних чинників на практику реформування. Указані особливості розв'язуються в межах прикладних політологічних і міждисциплінарних досліджень, які формують загальні уявлення про принципи формування структури рівнів політичних трансформацій.

Дослідження структурної та якісної специфіки політичних трансформацій у суспільствах, які здійснюють перехід до демократії, визначаються значною актуальністю через можливість встановлення причин та наслідків в прийнятті реформаційних владних рішень. Дослідження політичних трансформацій в їх взаємозв'язку з центральними органами центральної влади та центрами політичного впливу дозволяє визначити основні закономірності та траєкторії розвитку трансформацій у сучасному українському суспільстві.

Аналіз публікацій

Формування політичних трансформацій вивчали такі вчені як Л. Венгрінюк, С. Гогуля, О. В. Суший. До числа провідних розробників проблем трансформацій також належать О. Віннічук, О. О. Долженков. У вітчизняній політичній науці проблематику формування політичних трансформацій вивчали О. Мазур, Ю. Оборотов. Однак, попри істотні досягнення тема статті залишається розробленою не в повній мірі.

Метою статті є встановлення методики взаємодії тенденцій політичних трансформацій сучасного пострадянського простору, яка формує своєрідну модель взаємовідносин.

Основний зміст

Ключовою проблемою даного дослідження є способи обміну політичними ресурсами та співвідношення підпорядкованості та політичної підтримки, яка має місце у своєрідній вертикалі влади сучасних держав. Кожна «вертикаль» і система взаємин між центральними та регіональними трансформаціями формувалася протягом 10-12 років, що дозволяє говорити про певні результати і тенденції. Для сучасної України ця практика виступає важливою альтернативою щодо процесів просвітопейським чином орієнтованих концепцій взаємодії центру та периферії, які ґрунтуються на засадах самоврядності, субсидіарності та широкої автономії регіональних і місцевих політичних трансформацій.

Вітчизняна політична наука спрямовує пошук на вивчення механізмів ефективної розбудови державності, забезпечення політичної єдності та територіальної цілісності сучасної України. Досвід держав ЄС, які сформували власну модель взаємодії між центральними та периферійними трансформаціями, дозволяє вивчати підходи і засоби забезпечення ефективності та модернізації механізмів формування політичних змін. Аспект взаємодії центральних та політичних трансформацій в сучасних перехідних державах залишається недостатньо розробленим у вітчизняній та зарубіжній політичній науці.

Відправним пунктом становлення взаємодій між трансформаціями центрального та регіонального рівня у колишньому СРСР, як добре відомо, було перетворення механізмів управління з бюрократичних принципів на плюралістичні. Централізаторські принципи єдиного управління державою змінилися на пошук компромісних моделей управління територіями з урахуванням їх інтересів. Оскільки у Радянському Союзі домінував номенклатурний принцип добору кадрів, то в умовах демократичних перетворень мали прояв тенденції збереження домінування місцевого, регіонального та республіканського партійного господарського активу в нових умовах. Однак, система добору кадрів періоду до трансформацій істотно змінилася, вона була доповнена представниками раніше опозиційних політичних сил, зокрема, творчої інтелігенції. Згідно зі статтею П. Махоніна, М. Тучика, М. Нікола «Чеські економічні і політич-

ні еліти після 15 років постсоціалістичних трансформацій», стверджується, що у молодих демократичних системах все ще розвивається політична культура участі та робляться спроби встановлення балансу між адміністративним регулюванням і громадянським суспільством. Крім того, партійні системи є далекими від відносної стабільності, що є типовим для країн з довгою історією парламентської демократії» (Махонін, Тучек, & Некола, 2006).

Ключовим питанням у формуванні моделі відносин між центрами і регіонами в новоутворених посткомуністичних державах стало питання зосередження влади і реального контролю над ресурсами, тобто влада на центральному рівні перетворилася з формально-бюрократичної та ідеологічної на прагматичну та таку, що встановлює баланс сил і відстоює соціально-економічні інтереси.

Перехідний період характеризувався частковою втратою контролю центру за справами територій, у перехідний період через відсутність законодавчої регламентації переважали нормативні і правові чинники контролю. Однак, після активної фази перехідного етапу з'явилася нова централізаторська тенденція, яка виразилася у встановленні так званої «вертикалі» виконавчої влади та поновленні контролю над регіональними і місцевими справами. «Лише деякі професіонали, які працюють в активному підприємницькому секторі економіки отримали економічний і соціальний статус, який відповідає їх кваліфікації та досягненням, в той час як інші, переважно ті, які працюють у державному секторі до тепер страждають від наслідків, не обмеженого, не обґрунтованого риторизму» (Махонін, Тучек, & Некола, 2006). Також чеські вчені зазначають, що роль європейських країн у постсоціалістичних трансформаціях полягає, передусім, у посередництві між внутрішніми та зовнішніми впливами та тиском, які виражають поєднання соціальних потреб та інтересів. Тому постсоціалістичні трансформації є політичними лише частково. Економічні трансформації є більш фрагментованими та, навіть, розділеними, ніж об'єднаними (Махонін, Тучек, Некола, 2006).

Відносини центру та периферії у контексті формування трансформаційних владних інституцій будувалися синхронно із встановленням нової соціально-економічної структури та розподілом власності. При цьому взаємодія між трансформаційними процесами центру та периферії перетворилася на взаємодію між фінансово-промисловими групами, які також

стали відносно самостійними гравцями, що також конкурували між собою. Це проявилось в Україні через встановлення гегемонії дніпропетровського, західноукраїнського та донецького кланів, яка була підірвана революційними подіями. Згідно зі статтею Ю. Мацієвського, «події листопада-грудня 2004 р. в Україні мали деякі ознаки революційності (політична криза, що тривала від оголошення результатів другого туру до рішення Верховного суду про визнання результатів другого туру недійсними та призначення значної кількості громадян, протистояння влади і опозиції, політична поляризація в суспільстві), але це не дає підстав визнати їх революцією» (Мацієвський, 2006).

Взаємодія між центральними та регіональними трансформаційними процесами у пострадянський період будувалася на прагматичних засадах з відходом від ідеологічного обґрунтування часів соціалізму. Інтереси нового часу перетворилися на імперативи діяльності і поведінки нових угруповань. Ціннісні мотивації центральних та регіональних трансформацій не розглядалися повною мірою у вітчизняній політичній науці. Однак, динаміка трансформацій дозволяє стверджувати про прагматичний характер демократичних відносин між трансформаційними процесами у горизонтальному і вертикальному вимірах. Ю. Мацієвський пропонує погляд на події в Україні крізь призму транзитології. У цій галузі політичних досліджень виділяють декілька типів політичної трансформації: реформа, революція, переворот і перехід. Якщо революція – це насильницька зміна існуючих інститутів, то перехід це такий тип політичної трансформації, для якого характерна зміна інститутів без порушення правових норм. Реформа і переворот також не задовольняють цих вимог» (Мацієвський, 2006).

Погляди на взаємодію рівнів трансформацій у сучасних соціально-гуманітарних дисциплінах пов'язані також і з освітнім цензом, рівнем компетенції, який впливає на фахову підготовку й орієнтацію перспективних акторів трансформацій. На основі освітнього і кваліфікаційного критерію здійснюється «мобільність» векторів трансформацій з регіонального на центральний рівень. Як вважає український дослідник, «привертає увагу і той факт, що найбільш стабільними і дієздатними державами є демократії, в той час як авторитарні режими очолюють рейтинг недієздатності, наближаючись до межі, за якою починається розпад держави» (Стойко, 2016, с.178).

Профільна професійна діяльність стала новим чинником перетворень на колишньому пострадянському просторі. У кожній з трансформаційних держав формується власна система політичної освіти, здійснюється пошук оптимальних систем підготовки кадрів в межах державно-управлінських, а також економічних систем підготовки. Основним вектором якісного оновлення акторів трансформацій є їх професіоналізація і здобуття фахової підготовки. На думку українських фахівців, «будь-яка трансформація управлінських інститутів держави має на меті підвищення рівня ефективності їх діяльності, чи мова йде про еволюційні зміни у рамках демократичного режиму, чи про революційні при переході від авторитарних до демократичних засад управління» (Стойко, 2016, с.178).

На взаємодію рівнів трансформацій в сучасному демократичному суспільстві впливає різноманіття політичних інститутів, які мають можливості вільно формувати порядок денний та вимоги до політичної трансформації. Велика кількість політичних партій є чинником тиску на існуючі трансформації, а також на просування змін на різні рівні в наслідок результатів електоральних процесів. Орієнтація трансформацій здійснюється за рахунок діяльності політичних партій та нарощування їх організаційної структури. До підвищення якості партійних кадрів долучаються й громадські організації та рухи. На думку П. Махоніна та його співавторів, «індивідуальні сегменти еліт у постсоціалістичних європейських країнах мають тенденцію бути пов'язаними певними внутрішніми соціальними групами, такими як класи, страти, етнічний сектор поселення, релігія, покоління, або інші. Це є результатом традицій ідеології, соціальної композиції членів груп та тих, хто підтримує базові програмні цілі. Однак, ті, чий це зберігає амбіції, досягти лідируючих позицій у політичній системі мають бути свідомими, певної міри своїх апріорних ідеологічних позицій та традиційних соціальних якорів з метою досягти більш широкої, ніж традиційної масової підтримки» (Махонін, Тучек, & Некола, 2006).

Приклад політичних процесів сучасної України засвідчує можливість формування сучасних політичних сил та громадсько-політичних проектів, які також прагнуть висувати своїх кандидатів для представництва груп тиску. Таким чином, кожен сегмент політичної трансформації формує власну ідентичність та коло інтересів, які відрізняються від інтересів

загальнонаціональних демократизації. Згідно з О. Стойком, «в ході аналізу економічної трансформації враховуються: рівень соціально-економічного розвитку країни, структура ринкових процесів, валютна та цінова стабільність, дотримання прав приватної власності, рівень всезагального добробуту, стабільність економічної системи» (Стойко, 2016, с. 182).

Особливістю розвитку сучасних політичних трансформацій сучасної України є вплив економічного чиннику на порядок денний політичного розвитку регіонів. Економічні групи інтересів мають власні інтереси та специфіку розуміння завдань регіону і вимог до влади. У цьому зв'язку, реалізація представництва економічних груп, як принципу загальнодержавної політики можуть вступати у конфлікт з настроями та прагненнями регіональних суб'єктів трансформацій. Національні кадри у регіонах іноді формують своєрідний альтернативний культурний вимір, який час від часу потрібно узгоджувати, синхронізувати з настановами і потребами правлячої владної групи центру. У сучасній Україні такої синхронізації потребують політичні трансформації багатьох регіонів. «Іншим феноменом, який призводить до такої поведінки, має бути дещо більш еластична програмна позиція центристів, включаючи право і ліво-центристські партії та, часто також дає змогу використовувати певну історичну ситуацію для того, щоб дати певним партіям, або рухам шанс у критичний момент набути більшої підтримки, ніж це передбачають їх ідеології і програми. Цей феномен виникає у менш стабільному сегменті радикальних, або, навіть революційних змін, які сталися внаслідок оксамитових революцій на основі дисидентських рухів» (Махонін, Тучек, Некола, 2006).

Механізми динамізації політичних трансформацій також становлять основу взаємодій центральних та регіональних трансформаційних процесів. У залежності від рівня забезпеченості інтересів центру ще в пострадянських умовах виникла потреба владного контролю над тими чи іншими територіями, галузями економіки або ресурсами. У зв'язку з цим, центральна влада постає перед необхідністю встановлювати контроль над механізмами добору кадрів для політичних трансформацій на рівні регіонів у межах державної політики та забезпечення кадрами структур державного управління. «Членство в Європейському Союзі супроводжується, до певної міри, одним з провідних об'єднуючих та стабілізуючих факторів, які забезпечують прогрес трансформа-

ційного процесу. Однак, зростання розбіжності серед індивідуальних членів та різних течій в середині ЄС у зв'язку з Європейською Конституцією та інтерпретацією Лісабонської стратегії суттєво послабили об'єднуючий і стабілізуючий вплив (с. 39). Цікава інформація стосовно чеської політичної еліти наводиться відповідно до аналізу 50 найбільш багатих чехів, інформація про яких була опублікована у 2002 році » (Махонін, Тучек, Некола, 2006).

Окремою темою взаємодії тенденцій економічних і політичних трансформацій є побудова стабільних та конструктивно орієнтованих відносин між державною владою та підприємствами. У постреволуційних умовах України ці взаємини також не носять повною мірою характеру відносин публічної влади та громадських асоціацій підприємців і промисловців. Взаємодія влади і бізнесу в основному будується на основі конвертації матеріальних ресурсів на ресурси владної підтримки, яка здійснюється на непрозорій основі. На думку О. Стойка, здатність уряду певної країни створити необхідні норми, процедури, механізми прийняття і виконання рішень, використовувати сучасні способи оцінки та контролю за діяльністю організацій та індивідів, має вирішальне значення для переходу до консолідованої демократії. Ефективні управлінські процеси дають можливість державі адаптуватися до політичних, економічних, соціальних, демографічних, технологічних змін оточуючого середовища (Стойко, 2016, с. 184).

Окремим аспектом взаємодії тенденцій економічних і політичних трансформацій в суспільствах перехідної демократії слід вважати структурування бізнес-середовища відповідно до владних ресурсів та контролю над трансформаціями соціально-економічного розвитку. Бізнес-середовище в сучасний період, не зважаючи на кризові явища, виступає вкрай неоднорідним та перебуває на шляху якісного зростання. Тому реалізація владних преференцій у взаємодіях з бізнес-спільнотою може забезпечуватися як на регіональному, так і на центральному рівні. У цьому випадку, економічна та політичні трансформації виступають конкурентами у змаганні за контроль над бізнес-процесами. «Якщо інститути держави не спроможні сприяти виконанню прав і обов'язків, то право держави на монополію насильства та ресурси може бути легко піддане сумніву. Більше того, якщо держава не може виконувати своїх обов'язків, то індивіди вдаються до альтернативних механізмів задоволення своїх потреб» (Стойко, 2016, с. 188).

Однак, суб'єкти економічних та політичних трансформацій в сучасній Україні розглядають бізнес-середовище як основу для реалізації своїх політичних планів та амбіцій. Тому встановлення патрон-клієнтарних відносин між бізнес-середовищем і владою є властивим не лише для процесів періоду активних трансформацій. Вхідження представників бізнесу до числа суб'єктів політичних трансформацій є явищем досить поширеним. Але лише в тому випадку, якщо підприємці забезпечують адекватний рівень ресурсної підтримки політичних сил, вони беруть участь у формуванні демократичної влади.

Патрунування реформаторськими владними командами бізнесу на певних територіях з метою забезпечення ресурсної та згодом електоральної підтримки, є одним з базових процесів інституалізації сучасних політичних трансформацій. Проте вирішення завдань економічного розвитку також потребує спрямування зусиль бізнесу на реалізацію соціальної політики, підтримку соціальної стабільності тощо. Виконання підприємцями та корпоративними суб'єктами функції держави на регіональному рівні, збільшує їх політичне значення та вплив на процеси політичного управління. За умови масштабної соціальної допомоги підприємницькі структури також можуть претендувати на участь у політичних трансформаціях.

Неофіційна горизонтальна співпраця у рамках політичних трансформацій, представлених депутатським корпусом та посадовцями виконавчих структур за бізнес-середовищем, на сучасному етапі розглядається як прояв перехідних трансформативних політичних відносин. Тим часом, з огляду на масовість і масштабність подібних зв'язків, слід зауважити, що сьогодні жодна політична трансформація не може існувати без істотного бізнес-підґрунтя. Попри неврегульованість таких зв'язків у правовому полі, спроможність центральної влади контролювати процеси на місцях і в регіонах визначається способами контролю на зв'язках між рівнями трансформацій. Як вважає український науковець, «недієздатна, слабка держава не в змозі успішно адаптувати свої політичні інститути до потреб демократичного режиму, що призводить не лише до управлінського хаосу, а й несе у собі загрозу втрати суверенітету, про що переконливо свідчить рейтинг держав-невдах» (Стойко, 2016, с. 189).

Формування моделей взаємин тенденцій трансформацій на пострадянському просторі було пов'язане з загальною зміною якісного

складу учасників трансформацій. Зокрема, приклад країн Балтії засвідчує, що вагомим компонентом демократичних трансформацій стала наявність нових громадських діячів, які походили з числа інтелігенції. Вказані нові політичні лідери були носіями нової ідеології та підходів до розвитку держав. Водночас, їх вплив на хід реформ був надто короткочасним.

Висновки

Особливістю функціонування сучасних бізнес-еліт, як частини елітарної спільноти, таких потужних економічних гравців, як Великобританія, є тісний контакт з правлячими партіями. Дискусія з ними щодо основних напрямків економічної і соціальної політики, як свідчать результати щодо виходу Великобританії зі складу ЄС у 2016 році. Саме економічні гравці виступили з лобіюванням проведення референдуму та реалізації заходів щодо виходу Британії з ЄС. Подібна консолідована позиція була пов'язана з регуляторною політикою ЄС, яка значні витрати покладала на кампанії з великими обсягами виробництва. Зазначене спричиняє значну втрату прибутків і значні ризики.

У ситуації економічної нестабільності, невпевненості до критичної риторики бізнес-еліт країн ЄС додалася позиція профспілок та інших соціальних громадських організацій, які бачать у довільному пересуванні кордонів загрозу з боку мігрантів. Звідси, економічні детермінанти вплинули, вирішальним чином, на консолідовану позицію еліт. У трансформаційних країнах, до яких належить і Україна, подібні позиції досі не набули єдиного виразу і представники одних

галузей, якщо вони не включені до єдиної галузевої корпоративної структури, можуть сповідувати різні економічні інтереси, іноді, цілком, протилежні відповідно до фінансово-промислових груп, які перебувають у відносинах суперництва.

Серед іншого, це відповідальність за соціально-економічний розвиток та саме в цих функціях відповідальності та технічного контролю над ситуацією всередині регіону мають прояв оцінки пасіонарності транзитивних еліт та їх спроможності. Важливими є і зовнішні функції реформаторської влади, серед яких чільне місце посідають функції арбітражу між місцевими та центральними елітами, функції культурного, регіонального та соціального лідерства, функції розподілу надлишкового продукту в межах територій. Зазначені функції в умовах політичної трансформації є актуальними в силу того, що центральна влада нерідко втрачає контроль над периферійними територіями, надаючи можливість регіональним політичним групам самим виявляти ініціативу щодо впорядкування ситуації на місцях. До цього рівня функціоналу реформаційної влади в сучасний період слід зараховувати також функції вироблення регіональної, соціальної, або етнічної ідеології, яка виховує місцевий та регіональний патріотизм та політичну ідентичність в умовах сучасної України. Перспективами подальшого розгляду теми статті є політичні еліти та лідери які уособлюють, до певної міри, певний психотип тієї, чи іншої території трансформацій.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Венгрінюк Л. Я. Політика пам'яті як елемент трансформації політичної системи: теоретичні основи та практичний досвід країн Центрально-Східної Європи. *Політологічні записки*. № 7. 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_34

Віннічук О. Політичні ризики трансформаційних процесів у країнах «нової демократії» (ЦСЄ). Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2013. Вип. 25. С. 71–76.

Гогуля С. О. Протестантизм в контексті політико-економічних трансформацій в соціокультурному просторі незалежної України. Національні позиції протестантів. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2010. № 4. С. 202–207.

Долженков О. О. Політична та соціальна трансформація: взаємозв'язок та особливості. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 49. С. 40–50.

Кальянов А. В., Воронков С. О. Інноваційна політика розвитку підприємства в умовах трансформаційної економіки. *Наукові праці МАУП*. 2013. Вип. 1. С. 96–102.

Мазур О. Г. Моделювання політичної трансформації в рамках реалізації стратегії сталого розвитку. *Політологічні записки*. 2012. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_6_20

Мацієвський Ю. Між авторитаризмом та демократією: політичний режим в Україні після «Помаранчевої революції». 2006. URL: <https://www.oa.edu.ua/doc/polit/matsievsky/rezymukraini.doc>.

Оборотов Ю. М. Від типів політичних систем та їх трансформації до аналізу держави та її інститутів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. Вип. 25. С. 70–74.

Стойко О. М. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; «Логос», 2016. 416 с

Суший О. В. Суспільно-політичні трансформації в Україні у символічних контекстах ідентичності. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. № 1. С. 70–77.

Machonin P., Tuček M., Nekola M. The Czech Economic Elite after Fifteen Years of Post-socialist Transformation. 2006. Retrieved from http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7cfd7d6558ee8ca6f8406e0545c3c5b31e5d8195_597_05machonin39.pdf

REFERENCES

- Dolzhnikov, O. O. (2013) Politychna ta sotsialna transformatsiia: vzaimozv'iazok ta osoblyvosti [Political and social transformation: relationship and features]. *Aktualni problemy polityky – Current policy issues*, 49, 40–50 [in Ukrainian].
- Hohulia, S. O. (2010) Protestantyzm v konteksti polityko-ekonomichnykh transformatsii v sotsiokulturnomu prostori nezalezhnoi Ukrainy [Protestantism in the context of political and economic transformations in the socio-cultural space of independent Ukraine]. *Natsionalni pozytsii protestantiv: Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv – National positions of Protestants. Bulletin of the Kharkiv State Academy of Design and Arts*, 4, 202–207 [in Ukrainian].
- Kalianov, A. V., & Voronkov, S. O. (2013) Innovatsiina polityka rozvytku pidpriemstva v umovakh transformatsiinoi ekonomiky [Political and social transformation: relationship and features]. *Naukovi pratsi MAUP – Current policy issues*, 1, 96–102 [in Ukrainian].
- Machonin P., Tuček M., Nekola M. (2006). The Czech Economic Elite after Fifteen Years of Post-socialist Transformation. Retrieved from http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7cfd7d6558ee8ca6f8406e0545c3c5b31e5d8195_597_05machonin39.pdf
- Matsiievskyi, Yu. (2006) Mizh avtorytaryzmom ta demokratiieiu: politychnyi rezhym v Ukraini pislia “Pomaranchevoi revoliutsii” [Between authoritarianism and democracy: the political regime in Ukraine after the “Orange Revolution”]. Retrieved from <https://www.oa.edu.ua/doc/polit/matsiievsky/rezymukraini.doc> [in Ukrainian].
- Mazur, O. H. (2012) Modeliuvannia politychnoi transformatsii v ramkakh realizatsii stratehii staloho rozvytku [Modeling of political transformation within the framework of sustainable development strategy implementation]. *Politolohichni zapysky – Political science notes*, 6. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_6_20 [in Ukrainian].
- Oborotov, Yu. M. (2005) Vid typiv politychnykh system ta yikh transformatsii do analizu derzhavy ta yii instytutiv [From types of political systems and their transformation to the analysis of the state and its institutions]. *Aktualni problemy derzhavy i prava – Current issues of state and law*, 25, 70–74 [in Ukrainian].
- Stoiko, O. M. (2016). *Transformatsiia politychnykh instytutiv u suchasnykh perekhidnykh suspilstvakh [Transformation of political institutes in modern transitional societies]*. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy; “Lohos” [in Ukrainian]
- Sushyi, O. V. (2012). Suspilno-politychni transformatsii v Ukraini u symvolichnykh kontekstakh identychnosti [Socio-political transformations in Ukraine in symbolic contexts of identity]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Actual problems of public administration*, 1, 70–77 [in Ukrainian].
- Venhryniuk, L. Ya. (2013) Polityka pamiaty yak element transformatsii politychnoi systemy: teoretychni osnovy ta praktychni dosvid krain Tsentralno-Skhidnoi Yevropy [The politics of memory as an element of transformation of the political system: theoretical foundations and practical experience of Central and Eastern Europe]. *Politolohichni zapysky – Political science notes*, 7. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_34 [in Ukrainian].
- Vinnichuk, O. (2013) Politychni ryzyky transformatsiinykh protsesiv u krainakh «novoi demokratii» (TsSIE) [Political risks of transformation processes in the countries of the “new democracy” (CEE)]. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku – Ukrainian national idea: realities and prospects of development*, 25, 71–76 [in Ukrainian].

Торяник Володимир

Доктор політичних наук, професор
ВПНЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Email: torianyk@gmail.com

Toryanyk Volodymyr

Doctor of Political Sciences, Full Prof.
Dnipro Humanities University

ORCID: 0000-0003-1934-6709

Цитування: Торяник, В. (2020). Динаміка політичних трансформацій як сучасний критерій демократизації. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, 23 (12), 79–86. doi: 10.15421/1720114

Citation: Toryanyk, V. (2020). Dynamika politychnykh transformatsii yak suchasnyi kryterii demokratyzatsii [Dynamics of political transformations as a modern criterion of democratization]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 23 (12), 79–86. doi: 10.15421/1720114

Стаття надійшла / Article arrived: 30.11.2020

Схвалено до друку / Accepted: 17.12.2020